

**MTA Law Working Papers
2023/21**

**Az Ukrajnából menekülők átmeneti védelme
Németországban**

Friedery Réka

ISSN 2064-4515

http://jog.tk.mta.hu/mta_lwp

*Társadalomtudományi Kutatóközpont – MTA Kiválósági Kutatóhely
HUN-REN Centre for Social Sciences – MTA Centre of Excellence*

Az Ukrajnából menekülő átmeneti védelme Németországban

Absztrakt

Az Európai Uniót az utóbbi időszakban válságok sorozata érte, amelynek egy újabb elemét az ukrajnai orosz invázió generálta. A még 2015-ben berobbant menekültválságot, valamint annak éveken át tartó következményeit a COVID-19 okozta egészségügyi válsághelyzet követte. Ennek hatása szintén éveken át volt érezhető, amelyből alighogy kilábalt az Unió, már jött is a külső határainál kitört háború. Erről a háborúról elmondható, hogy megközelítőleg a 2015-ös volumenű menekülthullámot generálta, amelynek kezeléséhez az Európai Unió az átmeneti védelem aktiválásához mint válságmenedzselési eszközhöz fordult. A tanulmány az átmeneti védelem jogszabályi keretét elemzi egy olyan országban, amely mind a 2015-ös, mind a mostani menekültválság egyik fő célszövege. A jogszabályi háttér elemzése lehetővé teszi az is, hogy nyilvánvalóvá váljanak az átmeneti védelem megítélésének, illetve a klasszikus menekültügyi eljárásnak a főbb eltérései.

Kulcsszavak: Európai Unió, Németország, Ukrajna, átmeneti védelem, tartózkodási engedély

Bevezetés

Az ukrajnai háború következményeként 2023 szeptemberéig Európa-szerte mintegy 6 millió, világszerte pedig 6,3 millió menekültet regisztráltak. Az Európai Unión belül Németországban, Lengyelországban és Csehországban regisztráltak a legtöbben (Statista, 2023). A külföldiek nyilvántartó központi adatbázis (Ausländerzentralregister, AZR)² alapján Németországban 2023 augusztusáig mintegy 1,1 millió, az ukrajnai háború elől menekülő menekültet regisztráltak (Statistisches Bundesamt-Destatis, 2023a). 2023-ban az ukrán állampolgárok már a németországi lakosságba tartozó külföldiek 8,5%-át alkotják, és ezzel a második legnagyobb csoportot teszik ki a törökök után (Statistisches Bundesamt-Destatis, 2023b). Közülük 884 192-en rendelkeznek a védelem keretében nyújtott, a külföldieknek a szövetségi területen való tartózkodásáról, munkavállalásáról és integrációjáról szóló törvény (AufenthG)³ 24. §-a szerinti tartózkodási engedéllyel, 87 238 pedig ún. Fiktionsbescheinigung elnevezésű igazolással. A menekültek pontos számát árnyalja, hogy az ukrán állampolgárok biometrikus útlevél birtokában a végrehajtási határozat előtt is vízummentesen utazhattak a schengeni országokba,⁴ valamint tartózkodhattak azokban egy 180 napos időtartamon belül legfeljebb 90 napig.

¹ PhD, LL.M., tudományos munkatárs, HUN-REN Társadalomtudományi Kutatóközpont Jogtudományi Intézet, friedery.reka@tk.hu. A kutatást Csehország, Magyarország, Lengyelország és Szlovákia kormánya társfinanszírozta a Nemzetközi Visegrádi Alap 22320067. számú visegrádi projektjén keresztül. Az alap küldetése, hogy előmozdítsa a fenntartható regionális együttműködést Közép-Európában. Kézirat lezárva: 2023. szeptember.

² Az AZR egy országos szintű személyi nyilvántartás, amely az idegenrendészeti és menekültügyi jogszabályok végrehajtásával megbízott hatóságok támogatására szolgál. A Szövetségi Migrációs és Menekültügyi Hivatal ((Bundesamt für Migration und Flüchtlinge, BAMF) vezeti központilag, és minden olyan külföldi adatait tartalmazza, aki nem csak ideiglenesen (háromhónapnál rövidebb ideig) tartózkodik Németországban.

³ Gesetz über den Aufenthalt, die Erwerbstätigkeit und die Integration von Ausländern im Bundesgebiet (Aufenthaltsgesetz-AufenthG) Aufenthaltsgesetz, 25.02.2008 (BGBl. I S. 162).

⁴ II. Melléklet, Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2018/1806 rendelete (2018. november 14.) a külső határok átlépésekor vízumkötelezettség alá eső, illetve az e kötelezettség alól mentes harmadik országbeli állampolgárok országainak felsorolásáról (kodifikált szöveg) HL 303, 2018. november 28. <https://eur-lex.europa.eu/legal>

1. Az átmeneti védelemről szóló irányelv

A Tanács (EU) 2001/55/EK irányelve szabályozza a menekültek tartózkodásának jogállását, amely a lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek tömeges beáramlása esetén nyújtandó átmeneti védelem minimumkövetelményeiről szól, valamint a tagállamoknak az e személyek befogadása, és a befogadás következményeinek viselése tekintetében tett erőfeszítései közötti egyensúly előmozdítására irányuló intézkedéseket tartalmazza.⁵ Az átmeneti védelemről szóló irányelvet a balkáni háborúkat követően fogadták el, ezért már túl későn született ahhoz, hogy segítséget nyújtson az említett konfliktusok áldozatai számára, de az ukrajnai háború kitörését követően a Tanács – saját mércéjéhez képest is – villámgyorsan leporolta az irányelvet.⁶ Miután elfogadta az (EU) 2022/382 végrehajtási határozatot az Ukrajnából érkező háborús menekültek befogadásáról,⁷ az Európai Bizottság már március 4-én⁸ és 21-én⁹ közzétette a rendelet végrehajtására vonatkozó iránymutatásait.

Németországban az átmeneti védelem lehetőségéről a német AufenthaltG 24. §-a rendelkezik: ez alapján a menekültek menedékjogi eljárás nélkül kapnak ideiglenes védelmet biztosító tartózkodási engedélyt.¹⁰ Mivel az európai szintű aktiválás hiánya miatt nem alkalmazták, nem volt szükség további intézkedésre egészen a 2022. március 4-i tanácsi határozatig. Másfél héttel a háború kezdete után jelent meg a rendelet, amely a németországi beutazáskor az Ukrajnából származó vízumköteles személyek számára a vízumkötelezettség, illetve a tartózkodási jog cím követelménye alól mentességet biztosít.¹¹ Az UkraineAufenthÜV (Ukraine-Aufenthalts-Übergangsverordnung) értelmében eredetileg 2022. május 23-ig biztosítottak mentességet, ezt először 2024. március 4-ig, majd az uniós tagállamok döntése értelmében 2025. március 4-ig hosszabbították meg. A tanácsi irányelv által lehetővé tevő három éves hosszabbítás időt ad az országoknak az Ukrajnából menekülők nagyobb fokú biztonságának eléréséhez, hogy

content/HU/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.L_.2018.303.01.0039.01.HUN&toc=OJ%3AL%3A2018%3A303%3ATO C.

⁵ A Tanács 2001/55/EK irányelve (2001. július 20.) a lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek tömeges beáramlása esetén nyújtandó átmeneti védelem minimumkövetelményeiről, valamint a tagállamok e személyek befogadása és a befogadás következményeinek viselése tekintetében tett erőfeszítései közötti egyensúly előmozdítására irányuló intézkedésekről.

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A32001L0055>.

⁶ Krasnicka – Szymanski, (2023), 512.

⁷ A Tanács (EU) 2022/382 végrehajtási határozata (2022. március 4.) a lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek Ukrajnából való tömeges beáramlása tényének a 2001/55/EK irányelv 5. cikke értelmében történő megállapításáról és átmeneti védelem bevezetéséről <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:32022D0382>.

⁸ A Bizottság közleménye: Operatív iránymutatás a külső határok igazgatására vonatkozóan az EU és Ukrajna közötti határátlépések megkönnyítése érdekében, 2022.03.04. (2022/C 104 I/01) [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:52022XC0304\(10\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:52022XC0304(10));

⁹ A Bizottság közleménye: A lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek Ukrajnából való tömeges beáramlása tényének a 2001/55/EK irányelv 5. cikke értelmében történő megállapításáról és átmeneti védelem bevezetéséről szóló (EU) 2022/382 tanácsi végrehajtási határozat végrehajtására vonatkozó operatív iránymutatásról, 2022.03.21. (2022/C 126 I/01).

[https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:52022XC0321\(03\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:52022XC0321(03)).

¹⁰ Az a külföldi, aki az Európai Unió Tanácsának a 2001/55/EK irányelv alapján hozott határozata alapján ideiglenes védelemben részesül, és aki a szövetségi területre történő befogadásáról nyilatkozik, ideiglenes tartózkodási engedélyt kap az ideiglenes védelem időtartamára, amelyet az említett irányelv 4. és 6. cikkével összhangban értékelnek. Nem adható ideiglenes védelem, ha a menekültügyi törvény 3. § (2) vagy a 60. § (8) 1 pontjában meghatározott feltételek fennállnak; az ideiglenes tartózkodási engedélyt meg kell tagadni.

¹¹ Verordnung zur vorübergehenden Befreiung vom Erfordernis eines Aufenthaltstitels von anlässlich des Krieges in der Ukraine eingereisten Personen (Ukraine-Aufenthalts-Übergangsverordnung) https://www.gesetze-im-internet.de/ukraineaufenth_v/BJNR606700022.html.

rendelkezéseket hozzanak a háború miatt elmenekültek középtávú támogatására, legyen szó akár az önkéntes visszatérésről, vagy az Ukrajnán kívüli folyamatos védelemről.¹²

Annak tisztázására, hogy Németország pontosan hogyan hajtja végre a tanácsi határozatot, illetve az egységes alkalmazás elősegítése érdekében a szövetségi belügyminisztérium (Bundesministerium des Innern und für Heimat, BMI) 2022. március 14-től kezdve magyarázó, pontosító körleveleket küldött valamennyi tartománynak, mivel az átmeneti védelem megadásáról a tartományokban működő idegenrendészeti hivatalok döntenek. Az UkraineAufenthÜV lehetővé teszi a szövetségi területen való hosszútávú tartózkodáshoz szükséges tartózkodási jogcím megszerzését, és előírja, hogy mindenki, aki Ukrajnából menekül, legálisan léphet be az országba, illetve vízum és tartózkodási engedély nélkül tartózkodhat Németországban. Az Európai Bizottság közleménye értelmében amennyiben az adott személy átmeneti védelemhez vagy a megfelelő védelemhez kapcsolódó jogok gyakorlása céljából megjelenik a hatóságok előtt, csak állampolgárságát, nemzetközi védelmi vagy egyenértékű védelmi jogállását, ukrainai tartózkodási helyét vagy adott esetben családi kapcsolatát kell bizonyítania.¹³ A BMI körlevele értelmében az ukrán állampolgárookra, és más harmadik országbeli állampolgárookra útlevelkötelezettség alóli mentesség vonatkozik. Továbbá, mivel sokan nem rendelkeztek elismert és érvényes útlevelemmel, vagy útlevelet helyettesítő okmánnyal, viszont birtokukban volt ukrán személyi igazolvány, ezért utóbbit is elfogadták az azonosításhoz.¹⁴ Mindezen pontosítások fontosak voltak annak biztosítása érdekében, hogy ne legyen szükség biometrikus útlevelemre, valamint a nem ukrán állampolgárságúak is beutazhassanak Németországba anélkül, hogy illegális belépés miatt büntetőeljárás induljon ellenük.

2. Az átmeneti védelemre jogosultak köre

Németország teljes mértékben követi az Európai Bizottság javaslatait a tekintetben, hogy kik kaphatnak átmeneti védelmet, mindamelllett az EU tanácsi határozat (14) preambulumbekzdése értelmében az egyes tagállamoknak lehetősége van az EU tanácsi határozatban kifejezetten nem szereplő személycsoportokra is kiterjeszteni a védelmet.¹⁵ A BMI egyik korai körlevele szerint a következő személyek kapnak átmeneti védelmet:

– Ukrán állampolgársággal rendelkezők, akik 2022. február 24-e után menekültek Németországba. Azok az ukrán állampolgárságúak, akik február 24-e előtt érkeztek az

¹² Franssen, 2023, 17.

¹³ A Bizottság közleménye: a lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek Ukrajnából való tömeges beáramlása tényének a 2001/55/EK irányelv 5. cikke értelmében történő megállapításáról és átmeneti védelembevezetéséről szóló (EU) 2022/382 tanácsi végrehajtási határozat végrehajtására vonatkozó operatív iránymutatásról, 2022.03.21. (2022/C 126 I/01).

¹⁴ Bundesministerium des Innern und für Heimat, BMI. Ausländerrechtliches Pass- und Dokumentenwesen hier: Zeitlich befristete Anerkennung UKR ID-Karte / Passpflicht, Rechtmäßigkeit von Einreise und Aufenthalt M2-20105/56#186 Berlin, 18. März 2022 https://fluechtlingsrat-berlin.de/wp-content/uploads/bmi_ukraine_befreiung_passpflicht.pdf.

¹⁵ A tagállamok az átmeneti védelmet a lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek további kategóriáira is kiterjeszthetik azokon felül és túl, akikre a határozat alkalmazandó, amennyiben az említett személyek ugyanazon okok miatt kényszerülnek lakóhelyüket elhagyni, és ugyanazon országból vagy régióból érkeznek, mint amelyeket a határozat említ. Ebben az esetben a tagállamoknak azonnal tájékoztatniuk kell a Tanácsot és a Bizottságot. Ezzel összefüggésben ösztönözni kell a tagállamokat, hogy fontolják meg az átmeneti védelem kiterjesztését azon személyekre, akik a feszültségek fokozódásával, nem sokkal 2022. február 24. előtt menekültek el Ukrajnából, vagy akik közvetlenül ezen időpont előtt az Unió területén találtak magukat (például nyaralás vagy munkával kapcsolatos okokból), és akik a fegyveres konfliktus eredményeként nem térhetnek vissza Ukrajnába. 14. preambulumbekzdés, a Tanács (EU) 2022/382 végrehajtási határozata (2022. március 4.) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:32022D0382>.

országba, feltéve, hogy *nem sokkal* a háború kitörése előtt menekültek el Ukrajnából, vagy *röviddel* az említett időpont előtt tartózkodtak az EU-ban, szintén átmeneti védelmet kaphatnak. *A nem sokkal 2022. február 24. előtt* időszakot 90 napnál nem hosszabbnak kell tekinteni. Ez azt jelenti, hogy például azok, akik a háború kezdete előtt már Németországban vagy egy másik uniós államban tartózkodtak, szintén az átmeneti védelem hatálya alá tartoznak.

– A már tartózkodási engedéllyel rendelkező ukrán állampolgárok a német tartózkodási törvény 24. §-a szerinti tartózkodási engedélyt kérelmezhetik, ha a meglévő tartózkodási engedély meghosszabbítása nem lehetséges.

– Harmadik országbeli állampolgárok vagy hontalan személyek, illetve nemzetközi védelemben részesültek (menekült, kiegészítő védelemben részesülő) vagy azzal egyenértékű, még 2022. február 24-e előtt Ukrajnában nemzeti védelemben részesültek.

– Az ukrán állampolgárságúak és a nemzetközi védelemben részesülő személyek (menekült, kiegészítő védelemben részesülő) családtagjai tartózkodási engedélyt kapnak átmeneti védelem keretében, ha a családi egység már létezett Ukrajnában, függetlenül attól, hogy a családtagok visszatérhetnek-e saját hazájukba. A családtagok állampolgársága nem számít az átmeneti védelem szempontjából.

– Az uniós határozat nem említi azokat a harmadik országbeli állampolgárokat, akiknek kiskorú ukrán állampolgárságú gyermekük van. Az uniós határozat értelmében és célja szerint azonban jogosultak rá, ahogy a Szövetségi Belügyminisztérium erre rámutat.¹⁶ Az uniós határozat megfogalmazása szerint nem világos, hogy a harmadik országbeli állampolgárnak ukrán családtagja Németországban kell-e hogy tartózkodjon. A 2022/383 határozat végrehajtásáról szóló iránymutatás¹⁷ szerint azonban családtag lévén értelemszerűen fennálló kapcsolatnak kell lennie, és amennyiben az állampolgárság szerinti országba való biztonságos és végleges visszatérés nem ésszerű, akkor védelmet kérhet.

– Harmadik országbeli állampolgárok, akik érvényes, határozatlan idejű tartózkodási engedéllyel tartózkodtak Ukrajnában, és feltételezhető, hogy nem tudnak biztonságosan és véglegesen visszatérni a származási országukba, illetve szorosabb szálak fűzik őket Ukrajnához, mint származási országukhoz.

– Az ideiglenes ukrán tartózkodási engedéllyel rendelkezők számára fontos kérdés, hogy biztonságosan és véglegesen visszatérhetnek-e a származási országba. Ha ez nem áll fenn, akkor átmeneti védelmet kell kapniuk. Ha adott személy csak korlátozott ideig tartózkodott Ukrajnában, akkor be kell bizonyítani, hogy a biztonságos, valamint tartós visszatérés a hazájába nem lehetséges (a 90 napnál rövidebb ukrainai tartózkodás általában kizáró tényező). A Szövetségi Belügyminisztérium (BMI) 2022.03.14-én kelt levele szerint a harmadik országbeli állampolgár származási országába való visszatérése akkor minősül ésszerűtlennek, ha az AufenthG 60. § (5) vagy (7) szerinti kitoloncolási akadály (Abschiebehindernis), vagy a 60a § szerinti kitoloncolást kizáró ok (Duldungsgrund) áll fenn. Az itt figyelembe veendő tényezők közé tartozik a származási ország helyzete (pl. háború, a túlélés lehetőségének hiánya, orvosi ellátás hiánya), a kitoloncolás gyakorlati akadályai (papírok hiánya, a származási ország nem hajlandó befogadni a kitoloncolandó személyt), bizonyos egészségügyi problémák (utazási képtelenség), valamint családi okok.

Ha ezen okok bármelyike fennáll, és a származási országba való visszatérés ésszerűtlennek minősül, a harmadik országbeli állampolgárnak tartózkodási és munkavállalási engedélyt kell

¹⁶ Bundesministerium des Innern und für Heimat, BMI. Umsetzung des Durchführungsbeschlusses des Rates zur Feststellung des Bestehens eines Massenzustroms im Sinne des Artikels 5 der Richtlinie 2001/55/EG und zur Einführung eines vorübergehenden Schutzes, M3-21000/33#6, 14 März, 2022.

¹⁷ A Bizottság közleménye a lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek Ukrajnából való tömeges beáramlása tényének a 2001/55/EK irányelv 5. cikke értelmében történő megállapításáról és átmeneti védelem bevezetéséről szóló (EU) 2022/382 tanácsi végrehajtási határozat végrehajtására vonatkozó operatív iránymutatásról (2022/C 126 I/01).

adni az AufenthG 24. §-a alapján. Ha a harmadik országbeli állampolgár kitoloncolás elleni védelemre (Abschiebeschutz) tarthat igényt, mert veszélyeztetett csoportba tartozik (egyedülálló nők gyermekekkel, fogyatékkal élők) vagy nem rendelkeznek a létminimummal, akkor a BAMF-ot kell bevonni (72. § tartózkodási törvény) és adott esetben a 24. § szerinti tartózkodási engedélyt lehet kérni.

Amint láttuk, a döntő tényezők közé tartozik mind az Ukrajnához való kötődés erőssége (a tartózkodás időtartama, az ukrainai integráció mértéke stb.), mind a származási országba való méltóságteljes visszatérés lehetősége (társadalmi egzisztencia megteremtése, munkához jutás stb.). Az EU Bizottság 2022. március 21-i közleménye és a Belügyminisztérium 2022. április 14-i körlevele¹⁸ további információkat tartalmaz, hogy ez mikor fordulhat elő. A származási országba való biztonságos visszatérés lehetetlen lenne például fegyveres konfliktus vagy folyamatosan fennálló erőszak esetében, mely nyilvánvalóan veszélyezteti az érintett személy biztonságát. A visszatérés lehetősége mellett figyelembe kell venni az Ukrajnához fűződő kapcsolatok jellegét is. A 2022/383 határozat végrehajtására vonatkozó bizottsági iránymutatások¹⁹ többek között arról is szólnak, hogy az Ukrajnából elmenekült harmadik országbeli állampolgárnak akkor kell megadni a védelmet, ha Ukrajnához szorosabb kapcsolat fűzi, mint a származási országhoz vagy régióhoz.

A biztonságos származási országokkal kapcsolatban elmondható, hogy olyan országok esetében, mint Eritrea, Szíria vagy Afganisztán, hogy nem feltételezik a biztonságos visszatérés lehetőségét, így az érintett személyeknek tartózkodási engedélyt kell adni az átmeneti védelem keretében.

2.1. A család tag fogalma

A családot tekintve az ukrán menekültek majdnem 80%-a családtagokkal, barátokkal vagy ismerősökkel, 61%-a pedig a családtagokkal (élettársakkal és kiskorú gyermekekkel) együtt menekült.²⁰ A családdegyesítést tekintve a családdegyesítési szabályok nem alkalmazandók, amennyiben az érintett családtagok a 2022. március 4-i uniós tanácsi határozat értelmében saját maguk is jogosultak átmeneti védelemre. A családhoz tartozás esetében a következő személyek jogosultak átmeneti védelemre:

- A gyermek, aki háború kezdetének napján kiskorú. Nem jelent azonban akadályt, ha az átmeneti védelem iránti kérelem benyújtásának időpontjában már nagykorúvá válik.
- Az ukrán kiskorúak nem ukrán állampolgárságú szülője, aki szülői felügyeleti joggal és ukrainai állandó tartózkodási engedéllyel rendelkezik, szintén átmeneti védelemben részesül, ha például a másik ukrán szülő nem tudja elhagyni Ukrajnát. Az ő esetükben feltételezni kell, hogy a szülő nem tud biztonságosan és tartósan visszatérni a származási országba.
- Az állandó kapcsolatban élő nem házastárs/partner, beleértve az azonos neműeket is, mivel az uniós polgárok szabad mozgásról szóló tv. (Gesetz über die allgemeine Freizügigkeit von

¹⁸ Bundesministerium des Innern und für Heimat, BMI. Umsetzung des Durchführungsbeschlusses des Rates zur Feststellung des Bestehens eines Massenzustroms im Sinne des Artikels 5 der Richtlinie 2001/55/EG und zur Einführung eines vorübergehenden Schutzes, 14. März, 2022 https://fr-hessen.de/wp-content/uploads/2022/04/2022-04-14_BMI_Laenderschreiben_UKR.pdf.

¹⁹ A Bizottság közleménye a lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek Ukrajnából való tömeges beáramlása tényének a 2001/55/EK irányelv 5. cikke értelmében történő megállapításáról és átmeneti védelembevezetéséről szóló (EU) 2022/382 tanácsi végrehajtási határozat végrehajtására vonatkozó operatív iránymutatásról (2022/C 126 I/01).

²⁰ Brücker et al, 2022, 4.

Unionsbürgern)²¹ 1. cikk (2) 4.c) értelmében élettársnak minősülnek.²² Elvileg feltételezhető, hogy a szövetségi területre való megérkezésüket követően is tartósan kívánnak együttélni.

– A hosszú távú kapcsolatban élők.

– Az egy háztartásban élő egyéb rokonok, akik a háború kitörése előtt családi kötelékben éltek az elsődleges személlyel, és akik teljes mértékben vagy nagyrészt függenek az adott személytől, szintén családtagnak minősülnek. Így nem feltétlenül kell házasnak lenni ahhoz, hogy valaki átmeneti védelmet és tartózkodási engedélyt kapjon, ahogy az látható az AufenthG 24. §-a alapján.

A nem házasi élettársak - ideértve az azonos nemű élettársakat is - tartós kapcsolatának igazolása tekintetében a Szövetségi Belügyminisztérium (BMI) az uniós polgárok szabad mozgásáról szóló törvény (FreizügG/EU) 2021-től hatályos szabályozására vonatkozó tájékoztatójára hivatkozik. A házassághoz hasonló tartós élettársi kapcsolatnak kell fennállnia, ahol az ukrainai közös lakás igazolása, tanúk vallomása stb. is ezt támaszthatja alá.²³

Szükséges rámutatni arra, hogy ez a családfogalom tehát tágabb a német menedékjogban és tartózkodási jogban rögzítettekhez képest. De a pusztán háztartási vagy gazdasági közösség nem tekinthető elegendőnek ahhoz, hogy valaki az átmeneti védelem értelmében családtagnak minősüljön, és szükség esetén az egymás közötti nagyon szoros kapcsolatokat bizonyítani kell.

3. Az átmeneti védelem megadása

Németországban a legtöbb menekültet Észak-Rajna-Vesztfália tartományban regisztrálták. A legtöbb menekült ideiglenes védelmi státusszal rendelkezik, ennek megadásakor tehát nem vizsgálják a tartózkodási joghoz szükséges feltételek meglétét, illetve nem folytatnak le menekültügyi eljárást.²⁴ Az átmeneti védelem egyik legnagyobb előnye az, hogy az esetek többségében nem kell a kérelemeket egyedileg megvizsgálni annak érdekében, hogy az adott személyt megilleti-e a védelem. Az ukrainai háború elől menekülő személyek kérelmükkel a tartományokban működő illetékess hatósághoz fordulhatnak, szemben a menedékjogi kérelmekkel, amelyeket a BAMF kezel központilag. A tartózkodási engedélyek megítélése, a védelemben részesülők regisztrálása a több mint 500 németországi idegenrendészeti hivatal feladatai közé tartozik.

Az AufenthG 24. § (3) szerint az átmeneti védelemben részesültek az egyes tartományok között kerülnek elosztásra. A tartományok kvótákat állapíthatnak meg a befogadásra és az elosztásra vonatkozóan. A különböző tartományok közötti elosztást a Szövetségi Migrációs és Menekültügyi Hivatal (BAMF) végzi. Amennyiben a tartományok nem állapodtak meg más elosztási kulcsról, a menedékkérőkhöz hasonlóan az Asylgesetz 45. § (1) szerinti „Königstein

²¹ Gesetz über die allgemeine Freizügigkeit von Unionsbürgern (Freizügigkeitsgesetz/EU - FreizügG/EU) Freizügigkeitsgesetz/EU vom 30. Juli 2004 (BGBl. I S. 1950, 1986) https://www.gesetze-im-internet.de/freiz_gg_eu_2004/BJNR198600004.html.

²² Bundesministerium des Innern und für Heimat, BMI. Umsetzung des Durchführungsbeschlusses des Rates zur Feststellung des Bestehens eines Massenzustroms im Sinne des Artikels 5 der Richtlinie 2001/55/EG und zur Einführung eines vorübergehenden Schutzes, 14. März, 2022 https://fr-hessen.de/wp-content/uploads/2022/04/2022-04-14_BMI_Laenderschreiben_UKR.pdf.

²³ Bundesministerium des Innern und für Heimat, BMI. Umsetzung des Durchführungsbeschlusses des Rates zur Feststellung des Bestehens eines Massenzustroms im Sinne des Artikels 5 der Richtlinie 2001/55/EG und zur Einführung eines vorübergehenden Schutzes, M3-21000/33#6, 14. März, 2022 https://fr-hessen.de/wp-content/uploads/2022/04/2022-04-14_BMI_Laenderschreiben_UKR.pdf.

²⁴ Gesamtzahl der offiziell gezählten Kriegsflüchtlinge aus der Ukraine in Deutschland von März 2022 bis August 2023.

<https://de.statista.com/statistik/daten/studie/1294820/umfrage/kriegsfluechtlinge-aus-der-ukraine-in-deutschland/>.

Schlüssel’ alapján osztják szét őket.²⁵ A lakhatási kötelezettséget az AufenthG 12. § szerint egy német szövetségi állam vagy az önkormányzat állítja ki, és csak ezen a lakóhelyen lehet az AsylbLG vagy az SGB II/XII szerinti szociális ellátásokat igényelni (ezeket lásd később).

Az adott tartományon belüli elosztás is lényegében ugyanazokat a szabályokat követi, mint a menedékkérők esetében. Az AufenthG 24. § (4) szerint a legfőbb tartományi hivatal, vagy az általa kijelölt szerv hozza meg a határozatot az elosztásról. A tartományi kormányok jogosultak a tartományokon belüli elosztás szabályozására, és ezt a hatáskört más szervekre is átruházhatják a menekültügyi törvény 50. § (4) alapján. Az AufenthG 24. § (6) értelmében az önfoglalkoztatás nem zárható ki, de a tartózkodási engedély nem jogosít fel gazdasági tevékenység folytatására, amely tevékenység a 4a. § (2) alapján engedélyezhető. A külföldi az ideiglenes védelemmel kapcsolatos jogairól és kötelezettségeiről az általa érthető nyelven írásbeli értesítést kap.

A családtagok háztartási közösségét figyelembe kell venni az elosztásnál. Ez azt jelenti, hogy a családtagok kibővített körét nem lehet szétválasztani az elosztás során, szemben az egyéb menedékkérőkhöz. Így például a nem házas párokat is együtt kell elosztani.

A tartózkodási engedély kiadásáig a menekültek ideiglenesen ún. Fiktionsbescheinigung-ot kapnak. Ezt az AufenthG 81§ (5) szerint a Németországban tartózkodó, tartózkodási engedély vagy letelepedési engedély megadása vagy meghosszabbítása iránt kérelmet benyújtó személyek számára állítják ki, ha az illetékes hatóság nem tud, vagy nem akar azonnal annak megadásáról dönteni. Az 2001/55/EK irányelv 4. és 5. cikke alapján a védelemre vonatkozó tartózkodási engedélyt a tagállamban kezdetben egyéves időtartamra adják ki, amely 6 hónappal meghosszabbítható egy legfeljebb 2 éves időtartamig, amennyiben az EU Tanácsa nem nyilvánítja a védelem szükségességét megszüntetnek. Amennyiben az átmeneti védelem indokai továbbra is fennállnak, a Tanács a Bizottság javaslatára, a Tanács részére javaslatot benyújtó tagállam kérelmének vizsgálatát követően, minősített többséggel határozatot fogadhat el az átmeneti védelem további, legfeljebb egy évvel történő meghosszabbításáról. A védelem maximális időtartama tehát 3 év lehet.

Az elismert menekültekhez és a kiegészítő védelemben részesülőkhöz hasonlóan az átmeneti védelemben részesülők főszabályként nem jogosultak szabadon megválasztani lakóhelyüket. Lakóhelyüket és tényleges tartózkodásukat az AufenthG 12a. §-a szerint egy kijelölt helyen kell elfoglalniuk. Ez alól kivételt jelentenek azok, akiknek van lakóhelye, mivel ők a lakóhelyük szerint illetékes hatósághoz nyújthatják be kérelmüket.²⁶ A tartózkodási kötelezettség alól mentesülhetnek akkor is, ha valamely családtag társadalombiztosítási járulékköteles munkaviszonyból származó jövedelemmel rendelkezik, vagy szakképzést/tanulmányokat kezd el. A kötelezettség akkor is megszűnik, ha a családtag integrációs vagy szaknyelvi tanfolyamon vesz részt, illetve megfelelő időn belül szakképzési vagy továbbképzési oktatás áll rendelkezésére. Lakóhely megváltoztatása esetén kérvényezni kell a lakóhelyük szerint illetékes hatóságnál a tartózkodási kötelezettség törlését, vagy módosítását, valamint a tervezett tartózkodási hely szerinti hatóságtól hozzájárulást kell kérni. Amennyiben utóbbi hatóság négy héten belül nem emel kifogást, a hozzájárulást megadottnak kell tekinteni, és a tartózkodási

²⁵ 1) A tartományok megállapodhatnak abban, hogy meghatározzák a menedékjogot kérő személyek egyes tartományok közötti elosztásának kulcsát (befogadási kvóta). Egy ilyen megállapodás megkötéséig, vagy ha egy ilyen megállapodás megszűnik, a folyó naptári évre vonatkozó befogadási kvóta az előző naptári évre az adóbevételek és a népességszám alapján kiszámított és a Szövetségi Közlönyben a Közös Oktatási és Kutatási Konferencia hivatala által közzétett kulcs (Königsteini kulcs) alapján kerül meghatározásra. Lásd Bundesgesetz über die Gewährung von Asyl, Asylgesetz (AsylG) Asylgesetz, 02.09.2008 (BGBl. I S. 1798) https://www.gesetze-im-internet.de/asylvfg_1992/BJNR111260992.html.

²⁶ Bundesministerium des Innern und für Heimat, BLTAR - Verteiler https://www.frsh.de/fileadmin/pdf/behoerden/Erlasse_ab_2012/BMI_Hinweise-zum-EU-Ratsbeschluss_Ukraine_20220305.pdf.

hely szerinti hatóságnak meg kell változtatnia vagy törölnie kell a tartózkodási kötelezettséget. A kérelem elutasítása indoklási kötelezettséggel jár.

4. Az átmeneti védelem tartalma

Az átmeneti védelemben részesülő személyek életkörülményei, sőt, már a kérelmet benyújtók életkörülményei is jóval kedvezőbbek, mint az egyéb menedékkérőkké. Ennek okai a következőkben keresendők. A tartózkodási törvény 24. § szerinti egyszerűsített eljárásnak számos előnye van a klasszikus eljáráshoz képest, hiszen a menekültek nem csak hasonló ellátásokban részesülnek, mint a klasszikus menekültügyi eljárásban, hanem további jogokat és lehetőségeket is kapnak. Ezek a munkavállaláshoz való jog, az integrációs tanfolyamon való részvétel lehetősége, a magánszálláshely lehetősége, másik tartózkodási jogcímre való lehetőség, tartózkodási hely megváltoztatása. Ezzel szemben a klasszikus menedékjogi kérelemhez egy hosszadalmas eljárás társul, amelynek során az érintettek nem vehetnek részt integrációs tanfolyam keretében német nyelvoktatásban, nem vállalhatnak munkát, nem folytathatják tanulmányaikat, nem hagyhatják el a kijelölt helyet, amely pedig nem lehet magánszálláshely.

A menekültek társadalmi és gazdaságba való integrálása az alapvető jogok – köztük a munkához való jog – megvalósítása érdekében kulcsfontosságú kérdés, amelynek kellő figyelmet kell kapnia a tagállamok jogszabályaiban.²⁷ Németországban az átmeneti védelem időszaka alatt a tartózkodási engedélyt egyéb célokra (pl. családegyesítés itt élő rokonokkal, tanulás, jövedelemszerző tevékenység stb. céljából) közvetlenül a Bevándorlási Hivatalnál lehet kérelmezni. A munkavállalás a tartózkodás státuszától függ, és amennyiben a 24. § szerinti tartózkodási engedélyt megkapta, vagy kérelmezte, akkor a munkavállalás lehetőségét az ún. Fiktionsbescheinigung-on vagy a tartózkodási engedélyen feltünteti az illetékes hivatal. A szakképzett munkavállalók bevándorlásáról szóló törvény (Fachkräfteeinwanderungsgesetz) értelmében tartózkodási engedély iránti kérelem akkor is benyújtható, ha olyan megfelelően fizetett munkát ajánlottak fel az illetőnek, amely megfelel szakmai képesítésének. Ahhoz, hogy tartózkodási engedélyt kapjon akár keresőtevékenység, akár tanulmányok, nyelvtanfolyamok, vagy tanulmányok felvételére való jelentkezés céljából, az AufenthG 2. § (3) és 5. § (1) alapján tudnia kell gondoskodnia a saját megélhetéséről, ellentétben a klasszikus menekültügyi eljárás végén kiadható tartózkodási engedéllyel. Ehhez olyan jövedelmet kell igazolnia, amely magasabb, mint a mindenkori lehetséges szociális ellátások.

Az átmeneti védelem keretében tehát mindig lehetséges a munkavállalás: az Ukrajnából menekültek esetében már az ún. Fiktionsbescheinigung-on is szerepel, hogy jogosultak a munkavállalásra, szemben a klasszikus menedékkérővel. Egyébként a német munkaügyi hivatal adatai szerint 2023 februárjáig 164.000 ukrán dolgozott az országban.

Mivel a munkaerőpiacra való belépés egyik követelménye a német nyelv ismerete, az AufenthG 24. § alapján gyors hozzáférést kapnak a nyelvi támogatáshoz, a BAMF a tartózkodási törvény 44. § (4) értelmében az illetékes regionális hivatalhoz benyújtott kérelem alapján engedélyezheti e személyi kör számára az integrációs tanfolyamon történő részvételt, azok számára pedig, akik már megérkezéskor tudnak németül, ingyenes szakmai nyelvtanfolyamokat kínálnak. A menekültek már az ún. Fiktionsbescheinigung-al jelentkezhetnek az integrációs tanfolyamra, amely a résztvevők számára ingyenes. Megjegyzendő, hogy a statisztikai adatok alapján különösen a magasan képzett ukránok érkeztek Németországba: a menekültek 72%-a rendelkezik felsőfokú végzettséggel.²⁸

²⁷Mykolayets, 2023, 100.

²⁸ Bundesinstitut für Bevölkerungsforschung, Refugees from Ukraine in Germany: Fleeing the War and Starting Life in a New Country Summary: Background and Results, 2023.01.02.

Németország köteles a menekült gyermekek számára a német állampolgársággal rendelkezőkhöz hasonló hozzáférést biztosítani az oktatáshoz. A valóságban a tankötelezettségre vonatkozó rendelkezések az egyes szövetségi államokban eltérőek.²⁹ Míg egyes német tartományok a menekült gyermekeket a rendes osztályokba vonják be, más tartományok úgynevezett willkommens osztályokat vagy nemzetközi előkészítő osztályokat hoznak létre, amelyek kizárólag a bevándorló gyermekek számára vannak kialakítva. Érdekes, hogy az iskoláskorú gyermekeket nevelő családok 23%-ában legalább egy gyermek igénybe veszi valamelyik ukrán iskola online oktatását.³⁰ Az AufenthG 24. §-a szerinti tartózkodási engedéllyel lehetőség van felőfokú tanulmányok folytatására is, a még Ukrajnában beiratkozott hallgatóknak egy helyi egyetem segítségével meg kell próbálniuk vendéghallgatóként vagy párhuzamos tanulmányokat folytató hallgatóként németországi diákengedélyt kérni.

Az ukrán menekültek számára nagy előny volt, hogy már megérkezésükkor lehetőségük volt magánszálláshely keresésére, illetve családoknál, barátoknál vagy támogatóknál lakhattak. A szállás nélkül maradt menekültek – mint minden németországi hajléktalan – jogosultak az illetékes szociális hatóságtól szállást kérni, ami lehet például szükségsszállás, szálló (hostel) vagy menekülttábor. Felmérések szerint az ukrán menekültek 74%-a élt magánszálláshelyen, és csak 9%-a közös befogadóhelyeken.³¹ Ezzel szemben Németországban a menedékkérők a menekültügyi eljárásuk teljes időtartama alatt befogadó központokban élnek, ami eltartat 18 vagy egyes esetekben akár 24 hónapig is. Ezek az első befogadó központok gyakran túl nagyok, településektől távol találhatók, így a lakóik meglehetősen elszigetelten élnek.

Az ellátások tekintetében kiemelendő, hogy az átmeneti védelemben részesültek 2022. május 31-ig voltak jogosultak a menedékkérők ellátásáról szóló törvény, az ún. Asylbewerberleistungsgesetz (AsylbLG) 1. § (1) alapján nyújtott szociális ellátásokra. Ezt követően azok az Ukrajnából érkező menekültek, akik áttestek az azonosítási eljárásokon, és akiknek az AufenthG 24. §-a szerinti tartózkodási engedélyt vagy a korábban már említett fiktív igazolást adtak, a szociális törvénykönyv Sozialgesetzbuch (SGB) II illetve XII szerinti szociális alapellátásokra lettek jogosultak.³² Ennek keretében munkanélküli segélyre (Arbeitslosengeld II) jogosultak a munkaügyi központból, vagy alapjövedelemre (Grundsicherung bei Erwerbsminderung und im Alter) a szociális hivatalból. Mindez magasabb ellátási arányt, és a német munkaügyi központok támogatási struktúrájába való integrációt eredményez, beleértve a nyelvtanfolyamokhoz való hozzáférést. Ezek különbségeket okoznak az Ukrajnából érkező, illetve máshonnan érkező menekültek között, hatással vannak az integrációs kilátásaikra is, ami rávilágít annak szükségére, hogy az ukrán menekültek tapasztalatait árnyaltabban közelítsék meg.³³ Az orvosi ellátást a szociális ellátások részeként egy állami egészségbiztosító is biztosítja.

5. Az idegen védelem visszavonása, az Unión belüli másodlagos mozgás

A tanácsi határozat (15) preambulumbekzdésében foglaltaknak megfelelően a tagállamok nyilatkozatban megállapodtak arról, hogy nem fogják alkalmazni a 2001/55/EK irányelv 11.

²⁹ Korntheuer – Damm, 2020, 34.

³⁰ Brücker et al., 2022, 10.

³¹ Bundesinstitut für Bevölkerungsforschung, Refugees from Ukraine in Germany: Fleeing the War and Starting Life in a New Country Summary: Background and Results, 2023.01.02.

³² Bundesministerium für Innere und Heimat. BMI: Registrierung von Kriegsgeflüchteten aus der Ukraine ab dem 1. Juni 2022. 14. März 2022, 1. M5-12000/72#1 M5-12000/72#7 Berlin, 25. Mai 2022.

³³ Brücker et al., 2023, 397.

cikkét.³⁴ Ez azt jelenti, hogy amennyiben valaki egy tagállamban átmeneti védelmet kapva továbbutazik egy másik tagállamba, annak területén marad, illetve jogosulatlanul akar oda belépni, akkor az átmeneti védelmet nyújtó tagállamba kell visszatérnie. Vagyis az átmeneti védelemben részesülők széleskörű mozgásszabadsággal rendelkeznek az Európai Unión belül. A BMI 2022. augusztus 8-án³⁵ kelt körlevele kifejti, hogy azok a személyek, akik már átmeneti védelmet kaptak egy uniós országban, milyen feltételekkel vándorolhatnak tovább az EU-n belül, hogyan válnak jogosulttá arra, hogy egy másik uniós országba történő továbbutazás esetén ismét védelemben részesüljenek. Ennek előfeltétele egy újbóli kérelem benyújtása a másik tagállam illetékes hatóságához.

A 2001/55/EK irányelv 10. cikke alapján a tagállamok egy nyilvántartást hoztak létre, amely tartalmazza azon személyek személyes adatait, akiknek a területükön ideiglenes védelmet biztosítanak. Amennyiben az ukrajnai háború elől menekülő, védelmet kérő személy az egyik uniós tagállamból egy másikba utazik, és ott átmeneti védelemért folyamodik, a személy adatait bevezetik az átmeneti védelemről szóló irányelv platformjába (TPD). Ha a személy egy másik uniós tagállamban már megkapta az ideiglenes védelmi státuszt, akkor ez egy ún. találati jelentéshez vezet. Németországban a BAMF megkapja ezeket a találati jelentéseket, és haladéktalanul továbbítja azokat az illetékes idegenrendészeti hatóságnak. A védelmet kérő személynek az AufenthG 24. §-a szerint tartózkodási engedélyt kell adni, ha az egyéb feltételek teljesülnek. A korábban ideiglenes védelmet nyújtó tagállamot csak a németországi nyilvántartásba vételről tájékoztatják.

Amennyiben egy Németországban ideiglenes védelmet élvező személy egy másik tagállamban is kérelmezi a védelmet, a hatóságnak ellenőriznie kell, hogy a tartózkodási engedély feltételei továbbra is fennállnak-e. Ha egy személy Németországból egy másik uniós tagállamba továbbmegy, és ott megkapja az átmeneti védelmet, a tartózkodási engedély megszűnik a AufenthG törvény 24. §-a szerint. Ennek oka, hogy az 51. § (1) 6. és 7. pontja értelmében a hatóságok végleges távozást feltételeznek. Meg kell jegyezni továbbá, hogy főszabályként az 51. § alapján a tartózkodási jogcímmel rendelkező külföldiek hat hónapnál hosszabb ideig nem hagyhatják el az országot anélkül, hogy az ne vonná maga után a jogcím elvesztését. Az Ukrajnába való végleges visszatérés a tartózkodási engedély lejártával fenyeget, de az „ideiglenes”visszatérés nem.³⁶ Amint egy személy Németországban ideiglenes védelmet kapott, a másik európai országban például megszűnnek a szociális ellátásai is, mivel feltételezhető, hogy az első államban az ideiglenes védelem is megszűnik. Mindezek alapján látható, hogy átmeneti védelmet csak egy országban kérhet a menekült, és így nem rendelkezhet egyidejűleg több országban tartózkodási engedéllyel.

Konklúzió

Az átmeneti védelemről szóló uniós irányelvet először alkalmazták annak ellenére, hogy a 2015-ös menekültválság idején is fennálltak az irányelvben megfogalmazott „élesítéshez” szükséges feltételek. Az 2022-es orosz invázió okozta menekültválság idején viszont már nem

³⁴ 11. cikk: A tagállam köteles a területén átmeneti védelmet élvező személyt visszafogadni, ha a szóban forgó személy az 5. cikkben említett tanácsi határozat által érintett időszakban egy másik tagállam területén marad, vagy annak területére jogosulatlanul be akar lépni. A tagállamok kétoldalú megállapodás alapján határozhatnak úgy, hogy ezt a cikket nem alkalmazzák.

³⁵ Umgang mit Treffermeldungen in der Europäischen Registrierungsplattform im Zusammenhang mit den Fluchtbewegungen aus der Ukraine, hier: Auswirkungen auf die Arbeit der Ausländerbehörden. 8. August 2022, https://fr-hessen.de/wp-content/uploads/2022/09/2022-09-05_-BMI-voruebergehender-Schutz-Ukraine.pdf.

³⁶ Umgang mit Treffermeldungen in der Europäischen Registrierungs-plattform im Zusammenhang mit den Fluchtbewegungen aus der Ukraine, here: Auswirkungen auf die Arbeit der Ausländerbehörden. 8. August 2022, https://fr-hessen.de/wp-content/uploads/2022/09/2022-09-05_-BMI-voruebergehender-Schutz-Ukraine.pdf.

haboztak azt válságkezelő eszközként alkalmazni. Az Ukrajnából menekültek számos olyan jogot kapnak, amelyek az integrációjuk szempontjából rendkívül fontosnak tekinthető. A menekültek 37%-a tervezi a hosszabbtávú maradást (UNO Flüchtlingshilfe Deutschland, 2023), amely az átmeneti védelem odaítéléséhez fűződő egyszerűbb, gyorsabb eljárás, valamint a többletjogok egyértelmű pozitív hatása. Ezzel az átmeneti védelem megalkotásának célja, a menekültek jogállásának gyorsabb rendezése, a menekültek társadalmi-gazdasági térben történő sikeresebb elhelyezése, elhelyezkedése megvalósulhat. Egyúttal van egy negatív oldal is, méghozzá a klasszikus menekültügyi eljárás résztvevői viszonylatában. Ezen azt a helyzetet értjük, hogy szinte egy kétszintű menekültügyi rendszer alakul ki. Itt az egyik szint a tanulmányban ismertetett átmeneti védelemhez fűződő eljárás, a másik szint pedig a klasszikus menedékjogi kérelem benyújtásához kapcsolódó hosszadalmasabb eljárás. Utóbbi esetben ugyanis a menekültek hátrányosabb helyzetben vannak, kevesebb jogosultság mellett több kötelezettség terheli.

Irodalom

Brücker, Herbert – Ette, Andreas – Grabka, Markus M. – Kosyakova, Yuliya – Niehues, Wenke – Rother, Nina – Spieß, C. Katharina – Zinn, Sabine – Bujard, Martin – Cardozo Silva, Adriana – Décieux, Jean Philippe – Maddox, Amrei – Milewski, Nadja – Sauer, Lenore – Schmitz, Sophia Schwanhäuser, Silvia – Siegert, Manuel – Steinhauer, Hans – Tanis, Kerstin: Ukrainian Refugees in Germany (2023): Evidence From a Large Representative Survey. *Comparative Population Studies*, Vol. 48 (Elérhető: <https://www.comparativepopulationstudies.de/index.php/CPoS/article/view/559/386> Letöltés ideje: 2023. szeptember 30.)

Brücker, Herbert – Ette, Andreas – Grabka, Markus M. – Kosyakova, Yuliya – Niehues, Wenke – Rother, Nina – Spieß, C. Katharina – Zinn, Sabine – Bujard, Martin – Cardozo Silva, Adriana – Décieux, Jean Philippe – Maddox, Amrei – Milewski, Nadja – Sauer, Lenore – Schmitz, Sophia Schwanhäuser, Silvia – Siegert, Manuel – Steinhauer, Hans – Tanis, Kerstin: Ukrainian Refugees in Germany (2022): Geflüchtete aus der Ukraine in Deutschland: Flucht, Ankunft und Leben. IAB, BIB, BAMF, SOEB. Berlin 10. (Elérhető: https://www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/DE/Forschung/kurzstudie-ukr-gefluechtete.pdf?__blob=publicationFile&v=14 Letöltés ideje: 2023. szeptember 30.)

Bundesinstitut für Bevölkerungsforschung, Refugees from Ukraine in Germany (2023): Fleeing the War and Starting Life in a New Country Summary: Background and Results, 2023.01.02. (Elérhető: https://www.bib.bund.de/EN/Research/Migration/Projects/pdf/2023-01-02-Ukraine-Summary-ENG.pdf?__blob=publicationFile&v=5 Letöltés ideje: 2023. szeptember 30.)

Franssen, Karina (2013): *The Temporary Protection Directive: an Overview*. In: Mantu, Sandra – Zwaan, Karin and Strik, Tineke (eds): *The Temporary Protection Directive: Central Themes, Problem Issues and Implementation in Selected Member States*. Centrum voor Migratierecht, Radboud Universiteit Nijmegen.

Korntheuer, Annette – Damm, Ann-Christin (2020): What Shapes the Integration Trajectory of Refugee Students? A Comparative Policy Analysis in Two German States. *Refuge: Canada's Journal on Refugees*, 2020/2.

Mykolayets, Dmytro (2023): The Right to Work for Ukrainian Refugees and Its Realization in Europe. In: *Baku State University Law Review*. 2023/1.

Krasnicka, Izabela –Szymanski, Charles (2023): Polish Response to the War in Ukraine: The Protection of Refugees. In: *Syracuse Law Review*. 2023/2 (Elérhető: <https://lawreview.syr.edu/wp-content/uploads/2023/07/Krasnicka-and-Szymanski-503-520.pdf> Letöltés ideje: 2023. szeptember 30.)

Statista: Estimated number of refugees from Ukraine recorded in Europe and Asia since February 2022 as of September 12, 2023, by selected country (Elérhető: <https://www.statista.com/statistics/1312584/ukrainian-refugees-by-country/> Letöltés ideje: 2023. szeptember 30.).

Statistisches Bundesamt-Destatis (2023a): Gesamtzahl der offiziell gezählten Kriegsflüchtlinge aus der Ukraine in Deutschland von März 2022 bis August 2023 (Elérhető: <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/1294820/umfrage/kriegsfluechtlinge-aus-der-ukraine-in-deutschland/> Letöltés ideje: 2023. szeptember 30.)

Statistisches Bundesamt-Destatis (2023b): Ukraine-Gesellschaft-Bevölkerung, (Elérhető: https://www.destatis.de/DE/Im-Fokus/Ukraine/Gesellschaft/_inhalt.html Letöltés ideje: 2023. szeptember 30.)

UNO Flüchtlingshilfe Deutschland für die UNHCR (2023): Ukrainische Flüchtlinge in Deutschland, (Elérhető: <https://www.uno-fluechtlingshilfe.de/hilfe-weltweit/hilfe-in-deutschland/hilfe-fuer-ukrainische-fluechtlinge-in-deutschland> Letöltés ideje: 2023. szeptember 30.)

Jogforrások

A Bizottság közleménye (2022): Operatív iránymutatás a külső határok igazgatására vonatkozóan az EU és Ukrajna közötti határátlépések megkönnyítése érdekében, 2022.03.04. (2022/C 104 I/01) (Elérhető: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:52022XC0304\(10\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:52022XC0304(10)) Letöltés ideje: 2023. szeptember 30.)

A Bizottság közleménye (2022): A lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek Ukrajnából való tömeges beáramlása tényének a 2001/55/EK irányelv 5. cikke értelmében történő megállapításáról és átmeneti védelem bevezetéséről szóló (EU) 2022/382 tanácsi végrehajtási határozat végrehajtására vonatkozó operatív iránymutatásról, 2022.03.21. (2022/C 126 I/01) (Elérhető: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:52022XC0321\(03\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:52022XC0321(03)) Letöltés ideje: 2023. szeptember 30.)

A Tanács 2001/55/EK irányelve (2001. július 20.) a lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek tömeges beáramlása esetén nyújtandó átmeneti védelem minimumkövetelményeiről, valamint a tagállamok e személyek befogadása és a befogadás következményeinek viselése tekintetében tett erőfeszítései közötti egyensúly előmozdítására irányuló intézkedésekről (Elérhető: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A32001L0055> Letöltés ideje: 2023. szeptember 30.)

A Tanács (EU) 2022/382 végrehajtási határozata (2022. március 4.) a lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek Ukrajnából való tömeges beáramlása tényének a 2001/55/EK irányelv 5. cikke értelmében történő megállapításáról és átmeneti védelem bevezetéséről (Elérhető: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:32022D0382> Letöltés ideje: 2023. szeptember 30.)

Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2018/1806 rendelete (2018. november 14.) a külső határok átlépésekor vízumkötelezettség alá eső, illetve az e kötelezettség alól mentes harmadik országbeli állampolgárok országainak felsorolásáról (kodifikált szöveg) HL 303, 2018. november 28. (Elérhető: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.L.2018.303.01.0039.01.HUN&toc=OJ%3AL%3A2018%3A303%3ATOC> Letöltés ideje: 2023. szeptember 30.)

Bundesministerium des Innern und für Heimat, BMI (2022): Registrierung von Kriegsgeflüchteten aus der Ukraine ab dem 1. Juni 2022, Schreiben vom 14. März 2022, M5-12000/72#1 M5-12000/72#7 Berlin, 25. Mai 2022 (Elérhető: https://www.frsh.de/fileadmin/pdf/behoerden/Erlasse_ab_2012/BMI_Laenderschreiben_UKR_Registrierung-ab-1-Juni2022_20220525.pdf Letöltés ideje: 2023. szeptember 30.)

Bundesministerium des Innern und für Heimat, BMI (2022): BLTAR - Verteiler (Elérhető: https://www.frsh.de/fileadmin/pdf/behoerden/Erlasse_ab_2012/BMI_Hinweise-zum-EU-Ratsbeschluss_Ukraine_20220305.pdf Letöltés ideje: 2023. szeptember 30.)

Bundesministerium des Innern und für Heimat, BMI (2022). Umsetzung des Durchführungsbeschlusses des Rates zur Feststellung des Bestehens eines Massenzustroms im Sinne des Artikels 5 der Richtlinie 2001/55/EG und zur Einführung eines vorübergehenden Schutzes, 14. März, 2022 (Elérhető: https://fr-hessen.de/wp-content/uploads/2022/04/2022-04-14_BMI_Laenderschreiben_UKR.pdf Letöltés ideje: 2023. szeptember 30.)

Bundesministerium des Innern und für Heimat, BMI (2022): Ausländerrechtliches Pass- und Dokumentenwesen hier: Zeitlich befristete Anerkennung UKR ID-Karte / Passpflicht, Rechtmäßigkeit von Einreise und Aufenthalt M2-20105/56#186 Berlin, 18. März 2022 (Elérhető: https://fluechtlingsrat-berlin.de/wp-content/uploads/bmi_ukraine_befreiung_passpflicht.pdf Letöltés ideje: 2023. szeptember 30.)

Bundesministerium des Innern und für Heimat, BMI (2022): Umgang mit Treffermeldungen in der Europäischen Registrierungsplattform im Zusammenhang mit den Fluchtbewegungen aus der Ukraine, hier: Auswirkungen auf die Arbeit der Ausländerbehörden. 8. Augustus 2022, (Elérhető: https://fr-hessen.de/wp-content/uploads/2022/09/2022-09-05_-BMI-voruebergelender-Schutz-Ukraine.pdf Letöltés ideje: 2023. szeptember 30.)

Bundesgesetz über die Gewährung von Asyl, Asylgesetz (AsylG) Asylgesetz, 02.09.2008 (BGBL I S. 1798) (Elérhető: https://www.gesetze-im-internet.de/asylvg_1992/BJNR111260992.html Letöltés ideje: 2023. szeptember 30.)

Gesetz über die allgemeine Freizügigkeit von Unionsbürgern (Freizügigkeitsgesetz/EU - FreizügG/EU) Freizügigkeitsgesetz/EU vom 30. Juli 2004 (BGBL I S. 1950, 1986) (Elérhető: https://www.gesetze-im-internet.de/freiz_gg_eu_2004/BJNR198600004.html Letöltés ideje: 2023. szeptember 30.)

Gesetz über den Aufenthalt, die Erwerbstätigkeit und die Integration von Ausländern im Bundesgebiet (Aufenthaltsgesetz - AufenthG) Aufenthaltsgesetz, 25.02.2008 (BGBl. I S. 162) (Elérhető:https://www.gesetze-im-internet.de/aufenthg_2004/BJNR195010004.html Letöltés ideje: 2023. szeptember 30.)

Verordnung zur vorübergehenden Befreiung vom Erfordernis eines Aufenthaltstitels von anlässlich des Krieges in der Ukraine eingereisten Personen (Ukraine-Aufenthalts-Übergangsverordnung) (Elérhető: https://www.gesetze-im-internet.de/ukraineaufenth_v/BJNR606700022.html Letöltés ideje: 2023. szeptember 30.)

© Friedery Réka

MTA Law Working Papers

**Kiadó: Társadalomtudományi Kutatóközpont (MTA Kiválósági
Kutatóhely**

Székhely: 1097 Budapest, Tóth Kálmán utca 4.

Felelős kiadó: Boda Zsolt főigazgató

Felelős szerkesztő: Kecskés Gábor

Szerkesztőség: Hoffmann Tamás, Lux Ágnes, Mezei Kitti

Honlap: <http://jog.tk.mta.hu/mtalwp>

E-mail: mta.law-wp@tk.mta.hu

ISSN 2064-4515